

Savanoriška praktika Respublikinėje Vilniaus psichiatrijos ligoninėje

Kai kam nors prasiitariu, kad noriu būti psichiatre, reakcija dažniausiai būna tokia: „Gal juokauji! Juk ten *durchatas*, nepagydomi ligoniai, sako, kad psichiatrai po ilgų darbo metų patys išdurnėja. Tu nieko nepakeisi“. Po vieno tokio „paprotinimo“, nusprendžiau, kad reikia tuojau pat iš arti pamatyti, ką iš tiesų reiškia būti gydytoju psichiatru. Parašiau laišką Respublikinės Vilniaus psichiatrijos ligoninės direktoriui profesoriui Arūnui Germanavičiui dėl savanoriavimo jo vadovaujamoje įstaigoje ir sulaukiau teigiamo atsakymo.

Prisipažinsiu, buvau labai maloniai nustebusi, kad man buvo taip draugiškai atsakyta, tačiau kiek nerimavau eidama į pokalbį, nes įsivaizdavau, kad „žalia“, tik 2 kursus baigusi studenčiokė bus eilinis kliuvinys gydytojams. Tačiau tik įėjus į kabinetą, pats direktorius priėjo ir tvirtai paspaudė ranką lyg būčiau viena iš jo kolegijų. Persimetusi keliais žodžiais su šiltai besišypsančia praktikos vadove gydytoja Aušra Bagdonaite, nejučia išsidaviau, kad įstojau studijuoti mediciną, norėdama tapti psichiatre. Savanoriška praktika prasidėjo nuo birželio 18 dienos. Jaučiausi inicijuota į kolektyvą, kai gavau savo durų rankeną, tačiau net neįsivaizdavau, kas manęs laukia, atidarius tas duris į skyrių.

Alzheimerio ir somatopsichiatrijos skyrius vadinamas vienu sunkiausių visoje ligoninėje

Daugelio šio skyriaus pacientų gyvybė kabo ant plauko. Kartais tik patyrusi gydytojo akis gali tai pastebėti. Šiame skyriuje susiduriama jau ne tik su psichiatrinėmis ligomis, bet ir su sunkiais viso organizmo susirgimais, neretai gyvybei pavojingais, kurie sukelia antrinius psichikos sutrikimus. Ne kartą teko stebėti, kaip gydytojai kovoja su mirtimi. Vieną dieną kalbantis su ligoniu jis atrodo taip, kad nepatyrusiam norėtųsi tokį žmogų paleisti namo, tačiau kitą dieną jį jau tenka vežti į reanimaciją.

Gydytojai, tik užmetę akį į ligonį, nuspėdavo, kad jam plaučių kraujagyslių embolija. Ir kurį ligonį jie tik nusiųsdavo patikrinti dėl embolijos, visi ją turėjo. Todėl gydytojai buvo ne juokais sutrikę, kad „plaučių embolija gali būti užkrečiama“. Iš tiesų kas dieną vyko intensyvi kova dėl pacientų gyvybės. Neišvengiamai kai kurių itin sunkių pacientų gyvybės užgesdavo – ir tai labai liūdino. Tačiau istorijos su geromis pabaigomis – o jų iš tiesų buvo nemažai – leisdavo patirti, kad vis dėlto gydytojo psichiatro darbas yra prasmingas.

Labai sukrėtė jauno vyro istorija, kuriam po smegenų auglio operacijos buvo pažeisti smegenys ir išsivystė hipopituitarizmas – atsirado smarki nuotaikų kaita, nevaldomas apetitas, smarkus atminties pablogėjimas. Kai buvo pritaikytas tinkamas gydymas, per porą savaitių teko stebėti, kaip stipriai keičiasi šis žmogus: emocijos ir apetitas stabilizavosi – jis galėjo grįžti į savo šeimą. Įsitikinau, kad žmogaus gyvenimo kokybė labai dažnai priklauso ne tik nuo sėkmingos operacijos, bet ir nuo tinkamos pooperacinės priežiūros.

Realūs gydytojo psichiatro iššūkiai

Įvairūs stereotipai ir nuogąstavimai dėl sunkių sąlygų psichiatriniame skyriuje neturi pagrindo. Tiesioginis darbas su pacientais įdomus ir prasmingas. Kartais labiau išvargina ligos istorijų tvarkymas. Pastarasis taip pat yra itin atsakingas darbas, reikalaujantis daug patirties, kantrybės bei sąžiningumo. Kiek teko vartyti ligos istorijas, kai kurios gali pelnytai būti vadinamos išsamiomis biografijomis. O kad visi aprašymai būtų laiku ir profesionaliai pabaigti, kai kurie gydytojai aukoja daug savo laisvo laiko.

Itin jautrios socialinės problemos iškyla susitikus su pacientų artimaisiais. Žinoma, artimųjų mačiau įvairių: labai rūpestingų, supratingų, bet nemažai buvo ir tokių, kuriems jų sergantys artimieji yra tik našta. Labai nustebino, kad kai kurie iš jų sunkiai suvokia sergančiųjų prarastą savarankiškumą, linkę nepagrįstai kaltinti gydytojus, kad „nesugrąžino sveikatos“, tačiau patys visiškai nenori prisiimti atsakomybės rūpintis savo sergančiais artimaisiais. Pacientams būtų tik geriau, jei artimųjų sąmoningumas ir kritiškumas dėl jų būklės būtų žymiai didesnis. Gal yra įmanoma organizuoti artimųjų švietimą, kad jie gautų pagrindus

apie psichinius sutrikimus ir apie pacientų su tokiais sutrikimais priežiūros ypatybes. Nors yra siūlomos įvairios psichologinės ir socialinės paslaugos, neretai artimieji šiomis galimybėmis nepasinaudoja. Įvairios socialinės rūpybos problemos daugiausia kyla, žinoma, dėl pačių pacientų būklės ir jų prarasto savarankiškumo.

Jei kitų specialybių gydytojai ligų diagnostikai pasitelkia, pavyzdžiui, rentgeną ar laboratorinius tyrimus, tai gydytojo psichiatro diagnostikos įrankis pirmiausia yra pokalbis. Ir tas pokalbis nėra „tik pokalbis“, tai – atskiras menas ir mokslas. Ligoniai yra labai įvairūs žmonės. Kiekvienas su savo dažniausiai itin sunkia gyvenimo istorija.

Savanoriškos praktikos metu intensyviai dalyvavau pokalbiuose su pacientais ir jų artimaisiais. Keletą kartų praktikos vadovė A. Bagdonaitė patikėjo savarankiškai surinkti pacientų ligos ir gyvenimo anamnezę. Tai buvo iš tiesų labai įdomi patirtis. Pokalbiai akis į akį su ligoniais truko ne vieną valandą. Užduotis buvo kalbant išsiaiškinti ne šiaip paciento gyvenimo ir ligos istoriją, bet kaip ir kiek jis pats suvokia savo būklę, sutrikimus, su kuo juos sieja, kaip juos apibūdina, kokią mato jų pradžią ir dinamiką. Būklės aprašymas dažnai apima ne tiek ir ne tik vidinius išgyvenimus, bet ir santykius su artimaisiais, kita socialine aplinka, darbine veikla, gyvenimo būdo ir įpročių ypatumus. Tenka labai smulkiai išsiaiškinti, koks yra paciento aplinkos (realybės), savęs, vietos ir laiko suvokimas, kiek pažengę atminties ir kiti sutrikimai.

Ir visa tai, kas susiję su paciento būkle, reikia išsiaiškinti palaikant draugišką pokalbį su pacientu, kad jis jaustų geranoriškumą ir saugumą, nesijaustų kamantinėjamas. Tai nelengvas uždavinys ir reikalauja tobulinti įgūdžius. O ką jau kalbėti apie tam tikrų simptomų pastebėjimą, psichopatologijos, konkrečių ligų ir jų patogenezės išmanymą... Pajutau, kad man šių žinių labai trūksta.

Jorigė Songailaitė
Vilniaus universiteto
Medicinos fakulteto studentė